

элементтеринин биримдикте каралат;

- орто билим берүү системасында башкаруунун өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен, экинчи деңгээлге кирген сапаттардын (башкаруу чечимдерин кабыл алуу, адамдарга таасир этүү, кызматкерлердин муктаждыктарын, мотивдерин, кызыкчылыктарын эске алуу, баарлашуу ж.б.) башкаруунун гуманисттик багыты менен байланышкан жеке формацияларга берилет [2].

Бул модель универсалдуу, ошондуктан аны мугалимдин, класс жетекчинин жана мугалимдик кесиптин башка өкүлдөрүнүн кесиптик компетенттүүлүгүн сүрөттөөгө колдонсо болот. Бул сүрөттөмөлөрдөгү айырмачылыктар бул адистер иштеген конкреттүү кырдаалдардан келип чыгат. Башкача айтканда, кандайдыр бир адистин компетенттүүлүгүнө баа берүү зарыл болсо, анын иш-аракетинин субъективдүү гана эмес, реалдуу контексти да аныктоо зарыл. Ал иш-аракет кылган конкреттүү кырдаал түзүлүп калгандардын өнүгүшүнө да, жаңы компетенцияга ээ болушуна да түздөн-түз таасирин тийгизет. Педагогикалык чеберчилик – бул психологиялык-педагогикалык теорияны практикада колдонуунун өзгөчө жылмаланган ыкмаларын жана ыкмаларын чагылдырган, окуу процессинин жогорку эффективдүүлүгүн камсыз кылган жогорку деңгээлдеги жеткилендикке жеткирилген окутуучулук жана тарбиялык чеберчиликтен башка эч нерсе эмес. Мугалимдин профессионалдык ишмердүүлүгүнүн эң жогорку деңгээли – бул педагогикалык инновация. Педагогикалык инновация органикалык түрдө билим берүү жана тарбиялоо процессинде жаңы, прогрессивдүү идеяларды, принциптерди жана ыкмаларды жайылтууну жана ишке ашырууну жана алардын сапатын өтө олуттуу жакшыртууну камтыйт. Автордун айтымында, көп колдонулган «педагогикалык чеберчилик», «педагогикалык чыгармачылык» категориялары анчалык бир катарлуу эмес, мугалимдердин квалификациялык деңгээлдеринин сапаттык мүнөздөмөлөрү катары чыга алат. Изилдөөнүн жүрүшүндө автор кесиптик компетенттүүлүктүн, педагогикалык чеберчиликтин жана педагогикалык чыгармачылыктын ортосундагы байланышты аныктоо жана бул мамилелердин эң толук көрсөткүчтөрүн иштеп чыгуу милдетин кой-

гон. Ошентип, педагогикалык чеберчилик - бул практикада иштелип чыккан жана усулдук иштеп чыгууларда жана сунуштарда баяндалган үлгүлөрдүн жана стандарттардын деңгээлиндеги мугалимдин ишмердүүлүгү. [5]

Бул макалада мугалимдин кесиптик компетенттүүлүгүнүн структурасы үч компоненттен турат:

- активдүүлүк компоненти (предметтик-иш-аракеттик билим, кесипкөй болууга умтулуу, тандоо эркиндигине умтулуу, адамдар менен иштөөгө багыт алуу, башкалардын күч-аракетин бириктирүүгө багыт алуу, жаңы нерсени жаратууга умтулуу, тоскоолдуктарды жеңүүгө даярдуулук. жана натыйжа үчүн жоопкерчиликти алуу, ийгиликке жетүү үчүн мотивация, тобокелге даяр болуу);

- жеке компонент (өз жашоосун курууга умтулуу, андагы болуп жаткан окуялар үчүн жоопкерчиликтүү болуу, колдоо көрсөтүү, башкаларга жардам берүү, өзүн-өзү өнүктүрүүгө умтулуу, өзүнүн эмоционалдык абалын башкара билүү);

- социалдык-коммуникациялык компонент (байланыштагы ийкемдүүлүк, белгисиздикке сабырдуулук, оптимизм, баарлашууда өзүн-өзү башкаруунун өнүккөн көндүмдөрү).

Адабияттар

1. Адольф В.Я. *Профессиональная компетентность современного учителя: монография.* – Красноярский гос. ун-т. Красноярск, 1998. – 310 с.

2. Гришина И.В. *Профессиональная компетентность директора школы: теория и практика формирования: Дисс... д-ра пед. наук.* – СПб, 2004. – 443 с.

3. Исламгалиев Э.Г. *Профессиональная компетентность педагога (социологич. анализ): Дисс... канд. соц. наук* – Екатеринбург, 2003. – 176 с.

4. Макаренко А.С. *Педагогические сочинения: В 8 т. / Сост. Л.Ю. Гордин, А.А. Фролов.* – М.: Педагогика, 1983 – 1986, Т. 1. – 1983. – 368 с.

5. Маркова А.К. *Психологический анализ профессиональной компетентности учителя // Советская педагогика. 1990 № 8.* – С.2-14.

УДК: 371.124 (021)

DOI: 10.35254/bhu/2022.60.17

Калмырзаева А.А.,
К. Карасаев атындагы БМУ

Ажыгулова Д. К.,
К. Карасаев атындагы БМУ

ПЕДАГОГДУН КЕСИПТИК КОМПЕТЕНТТҮҮЛҮГҮНҮН ТЕОРИЯЛЫК НЕГИЗДЕРИ

Кыскача мазмуну

Бул макалада мугалимдин кесиптик компетенттүүлүгүнүн өзгөчөлүктөрү талкууланат, мугалимдин кесиптик компетенттүүлүгүнүн маңызын жана түзүмүн аныктоонун ыкмаларын ачып берет, инновациялык билим берүү чөйрөсүнүн өзгөчөлүктөрүн аныктайт, кесиптик компетенттүүлүгүн өнүктүрүүгө таасир этүүчү факторлорду

аныктайт. Профессионалдык компетенттүүлүктүн өзгөчө ролу азыркы учурда билим берүү системасы олуттуу инновациялык кайра түзүүлөр менен мүнөздөлгөндүгүнө байланыштуу алынган. Азыркы шартта мугалим ар кандай өзгөрүүлөргө даяр, жаңы шарттарга тез жана эффективдүү көнүп, кесипкөй болууга умтулуусун көрсөтүп, билимин жана көндүмдөрүн дайыма жаңыртып, өзүн-өзү өнүктүрүүгө умтулуп, белгисиздикке сабырдуулук менен мамиле кылышы керек, тобокелге барууга даяр болуу, башкача айтканда кесиптик компетенттүү болуу. Ошентип, мугалимдердин кесиптик компетенттүүлүгүн өнүктүрүү билим берүүнү реформалоонун маанилүү шарттарынын бирине айланууда.

Түйүндүү сөздөр: билим берүү, педагогика, кесипкөйлүк, компетенттүүлүк, өнүгүү, компетенттүүлүк мамиле-си, компоненттери, квалификациясы, натыйжалуу иши, билим берүү системасы.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГА

Аннотация

В данной статье рассматриваются особенности профессиональной компетентности педагога, раскрыты подходы к определению сущности и структуры профессиональной компетентности педагога, определены особенности инновационной образовательной среды, выявлены факторы, влияющие на развитие профессиональной компетентности. Особую роль профессиональная компетентность набирается в связи с тем, что система образования в данный момент характеризуется существенными инновационными преобразованиями. В сложившихся условиях педагог должен быть готовым к любым изменениям, уметь быстро и эффективно адаптироваться к новым условиям, проявлять стремление быть профессионалом, постоянно обновлять свои знания и умения, стремиться к саморазвитию, проявлять толерантность к неопределенности, быть готовым к риску, т.е. быть профессионально компетентным. Таким образом, развитие профессиональной компетентности педагогов становится одним из важнейших условий реформирования образования.

Ключевые слова: образование, педагогика, профессионализм, компетентность, развитие, компетентностный подход, компоненты, квалификация, эффективная деятельность, система образования.

THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE TEACHER

Abstract

This article examines the features of professional competence of a teacher, reveals approaches to determining the essence and structure of professional competence of a teacher, identifies the features of the innovative educational environment, identifies factors affecting the development of professional competence. Professional competence plays a special role due to the fact that the education system is currently characterized by significant innovative transformations. Under the current conditions, a teacher should be ready for any changes, be able to adapt quickly and effectively to new conditions, show a desire to be a professional, constantly update their knowledge and skills, strive for self-development, show tolerance to uncertainty, be ready for risk, i.e. be professionally competent. Thus, the development of professional competence of teachers becomes one of the most important conditions for reforming education.

Key words: education, pedagogy, professionalism, competence, development, competence-based approach, components, qualification, effective activity, education system.

Азыркы учурда Кыргызстандын билим берүү тутуму олуттуу өзгөрүүлөр менен мүнөздөлөт, башкача айтканда эң биринчи, биринчи кезекте, инновациялык процесстерди белгилейт. Бүгүнкү күндө тышкы факторлор билим берүү тутумуна олуттуу таасирин тийгизет. Ал бир катар дүйнөлүк өнөктүктүн бир катар тенденцияларынан келип чыккан ар дайым жаңы талаптарга ылайык келет:

- Коомдун өнүгүү ылдамдатуусу студенттерди тез өзгөрүп турган шарттарда жашоо үчүн даярдоо талап кылынат;
- Маданияттар аралык өз ара аракеттенүү масштабынын олуттуу кеңейиши менен мектеп бүтүрүүчүлөрүнүн коомчулугу жана сабырдуулугу өзгөчө мааниге ээ;
- Дүйнөлүк көйгөйлөрдүн пайда болушу жана өсүшү жаштардан аларды заманбап ой жүгүртүү менен чечүүнү

талап кылууда;

- Коомду демократиялаштыруу, саясий жана социалдык тандоонун мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүү мектепти жарандардын мындай тандоого даярдыгын калыптандыруу зарылчылыгынын алдына койууда;
 - Жумушчулардын квалификациясын жогорулатууга жана кайра даярдоого туруктуу муктаждыкты аныктаган экономиканын динамикалык өнүгүшү жана иш менен камсыз кылуу чөйрөсүндөгү терең структуралык өзгөрүүлөр мектеп бүтүрүүчүлөрүнүн өмүр бою билим алууга болгон каалоосун жана жөндөмдүүлүгүн калыптандырууну талап кылат;
- Бул талаптарга жооп берүү үчүн мектеп өзгөрүшү керек, бул процесс үзгүлтүксүз болушу керек. Мунун бардыгын көз карандысыз, активдүү, болуп жаткан өзгөрүүлөр-

гө ийкемдүү жооп берген, жоопкерчиликти ала алган, өзүнүн өнүгүүсүнө баалуулук катары караган, тынымсыз билим алууга жөндөмдүү жана даяр мугалим ишке ашыра алат.

Ошентип, биринчи кезекте мугалимдин кесиптик компетенттүүлүгүн өнүктүрүүгө өзгөчө талаптар коюлат. Компетенттүүлүк илимий проблема катары азыркы учурда али так жана бир тараптуу аныктамага ээ эмес жана ага болгон кызыгуунун өнүгүүнүн олуттуу тарыхы бар экендигине карабастан, толук талдоо ала элек. Компетенттүүлүк түшүнүк катары илимий лексикондо 1950-жылдардын аягында пайда болгон [2]. Адегенде ата мекендик жана чет элдик изилдөөлөрдөгү чечмелөө ар кандай семантикалык акценттерге ээ болгон. Чет элдик изилдөөчүлөр концепциянын мазмунуна, биринчи кезекте, практикалык мазмунга, белгилүү бир предметтик чөйрөдө конкреттүү иш-аракетти эффективдүү аткаруу үчүн зарыл болгон жөндөмдөрдүн болушуна жумшашкан. (Р. Уайт, Дж. Равен, П. Бурдые, Д. Хаймс, П. Вейл, Ф. Данвер, Ф. Мерн и др.). Демек, Ж.Рэвэн боюнча, компетенттүүлүк «көп сандагы компоненттерден турган, алардын көбү бири-биринен салыштырмалуу көз каранды эмес, кээ бир компоненттери когнитивдик чөйрөдө, ал эми башкалары эмоционалдык чөйрөдө болушу ыктымал болгон мындай көрүнүш. биринчиден, бул компоненттер эффективдүү жүрүм-турумдун компоненттери катары бири-бирин алмаштыра алат» [8, 253-б.]. Автордун пикири боюнча, компетенттүүлүк белгилүү бир предметтик чөйрөдө конкреттүү иш-аракетти аткаруу үчүн зарыл, анын ичинде жогорку адистештирилген билим, көндүм, ой жүгүртүү ыкмалары жана өз иш-аракети үчүн жоопкерчиликти өзүнө алууга даяр [7, 112-б.]. Ал андан ары мындай дейт:

1. Компетенттүүлүктүн компоненттери адам үчүн кызыктуу болгон ишти аткаруу процессинде гана өнүгөт жана көрүнөт.

2. Натыйжалуу аткаруу - бир нече факторлордун натыйжасы - жеке компетенттүүлүктүн же белгилүү бир иште көрсөтүлгөн жөндөмдүүлүктүн деңгээлине караганда, максатка карай жылыш процессиндеги жагдайлардын кеңири чөйрөсүн камтыган көз карандысыз жана бири-бирин толуктоочу компетенциялардын жыйындысынан алда канча көз каранды. кырдаал. Кандайдыр бир жеке жөндөмдүүлүктүн деңгээлин эмес, жеке маанилүү максаттарга жетүү үчүн көп убакыт бою ар кандай кырдаалдарда инсандар көрсөткөн компетенциялардын толук комплексин баалоо зарыл.

3. Инсандын өзүнө туш болгон конкреттүү кырдаал анын баалуулугунун калыптанышына жана жаңы компетенцияларды өнүктүрүү жана өздөштүрүү мүмкүнчүлүгүнө түздөн-түз таасирин тийгизет [9, 153-б.].

Америкалык психолог Р.Шорт «жеке компетенттүүлүк» түшүнүгүн ачат. Автор компетенттүү инсанды «илимдердин негиздерин» жана алар менен байланышкан көндүмдөрдү, ошондой эле психомотордук функцияларды, профессионалдык ролдорду, когнитивдик жана аффективдүү иш-аракеттерди, инсандар аралык байланышты аткаруу үчүн зарыл болгон көндүмдөрдү билген адам» деп мүнөздөйт [1, 66 б.]. Бул учурда, көңүл коомдук ролдорду аткаруу жана дүйнө менен өз ара аракеттенүү үчүн зарыл болгон жөндөмдөрдү, билимдерди, көндүмдөрдү, мотивдерди, көз караштарды, ишенимдерди, баалуулуктарды өнүктүрүүгө багытталган. Негизинен

чет элдик окумуштуулар компетенттүүлүктү инсандын жалпы мүнөздөмөсү менен көбүрөөк байланыштырып, аны конкреттүү көндүмдөр менен байланыштырышпайт. 20-кылымдын орто чениндеги ата мекендик илимий ба-сылмалар «компетенттүүлүк» түшүнүгүнүн мазмунуна керектүү жеке мүнөздөмөлөрдүн, ошондой эле билимдердин, көндүмдөрдүн, аларды ишмердүүлүккө киргизүүнүн ыкмаларынын жана ыкмаларынын болушун камтыган [11]. Ошентип, Б.Д. Элконин компетенцияны «адамдын кандайдыр бир иш-аракетке катышуусунун өлчөмү» деп аныктайт. Эң негизгиси инсанда кандайдыр бир нерсенин ички түзүлүшүнүн болушу эмес, ал бар нерсени колдонуу мүмкүнчүлүгү» [13].

Ата мекендик илимде “компетенттүүлүк” түшүнүгүнүн заманбап аныктамасы мазмуну жагынан чет элдиктер менен шайкеш келет. Негизги структуралык мүнөздөмөлөр болуп, табияты боюнча иш-арачылык болгон билимдер, көндүмдөр жана жөндөмдөр саналат. «Компетенттүүлүк» категориясынын калыптанышына кеңири талдоо И.А. Зимняя жана бул категориянын илимде пайда болушунан баштап ар кандай профессионалдык жана илимий чөйрөлөрдө кеңири колдонулушуна чейинки идеялардын динамикасын байкоого мүмкүндүк берет [3]. Демек, «компетенттүүлүк» түшүнүгүн кароого болгон мамилени өзгөрүшүнө жараша билим берүүдөгү компетенттүүлүк мамилени калыптандыруунун бир катар этаптары бар.

Биринчи этап (1960-1970) илимий аппаратка "компетенттүүлүк" категориясын киргизүү, компетенция/компетенттүүлүк түшүнүктөрүн дифференциациялоо үчүн өбөлгөлөрдү түзүү менен мүнөздөлөт. Ошол мезгилден баштап тил компетенциясынын ар кандай түрлөрүн изилдөө башталат, «коммуникациялык компетенттүүлүк» түшүнүгү киргизилет (Д. Хаймс).

Экинчи этап (1970-1990) тилди (айрыкча элдик тилди) окутуунун теориясы менен практикасында компетенттүүлүк/компетенттүүлүк категориясын пайдалануу, башкарууда, лидерликте, коммуникацияны окутууда кесипкөйлүк менен мүнөздөлөт. Учурда “социалдык компетенциялар/компетенттер” концепциясынын мазмуну иштелип чыгууда. Ата мекендик жана чет өлкөлүк изилдөөчүлөр компетенттүүлүктү изилдеп эле тим болбостон, анын калыптанышын ушул процесстин акыркы натыйжасы катары эске алуу менен кадрларды даярдоону да кура башташты (Н.В. Кузьмина, А.К. Маркова, Л.А. Петровская). Иштин ар кандай түрлөрү үчүн изилдөөчүлөр компетенттүүлүктүн ар кандай түрлөрүн ажыратышат.

Илимий категория катары компетенттүүлүктү изилдөөнүн үчүнчү этабы 1990-жылдан баштап А.К. Маркова, анда кесиптик компетенттүүлүк өзгөчө комплекстүү кароонун предмети болуп калат. Ошол эле мезгилде Л.М. Митина окууну улантты Л. Петровская. Л.М. Митина, «педагогикалык компетенттүүлүк» түшүнүгү «билимдерди, жөндөмдөрдү, көндүмдөрдү, ошондой эле аларды ишмердүүлүктө, баарлашууда, инсандын өнүгүүсүндө (өзүн-өзү өнүктүрүүдө) ишке ашыруунун ыкмаларын жана ыкмаларын» камтыйт. Бул жерде компетенттүүлүктүн комплекстүү интегративдик мүнөзү да баса белгиленет [5].

Компетенттүүлүк кесиптик билимдердин жана көндүмдөрдүн жыйындысынын спецификалык сапаты катары төмөндөгүлөр менен чагылдырылат: Компетенттүү адамдын билими оперативдүү жана мобилдүү, алар

дайыма жаңыланып турат. Компетент мазмунду (билимдерди) жана процессти (көндүмдөргө) компоненттерди камтыйт. Проблеманын маңызын билүү гана эмес, аны практикалык жактан жана эң жакшы жол менен чече билүү зарыл, демек, ыкманын ийкемдүүлүгү компетенттүүлүктүн милдеттүү мүнөздөмөсү болуп саналат. Компетенттүүлүк оптималдуу чечимдерди тандоо, тандоону талашуу, жалган жолдордон баш тартуу, б.а. критикалык ой жүгүртүүнү болжолдойт [12, 26-б.].

А. М. Новиков [6, б-б.] "компетенттүүлүк" түшүнүгүн "кесипкөйлүк" деген альтернативдүү түшүнүк катары карайт.

Профессионалдуулук, автордун пикири боюнча, технологиялык даярдоону билдирет, ал эми компетенттүүлүккө профессионалдык жогорку мүнөздөгү мазмун кирет, анын компоненттери «негизги квалификациялар» деп аталат. Бул иш-аракеттин өз алдынчалыгы, ар кандай бизнеске чыгармачылык мамиле кылуу, билимди тынымсыз жаңылоого даяр болуу, акыл-эстин ийкемдүүлүгү, системалуу жана экономикалык ой жүгүртүүгө даяр болуу, диалог жүргүзүү, командада кызматташуу, кесиптештер менен баарлашуу сыяктуу жеке сапаттар.

И.А. Зимняя «компетенттүүлүк» түшүнүгүн карап, эки моделди – жеке жана ишмердүүлүктү аныктайт. Компетенттүүлүк бул адамдын компетенттүүлүгүндө актуалдуу, иш-аракет көрүнүштөрү катары аныкталган айрым ички, потенциалдуу, жашыруун психологиялык өнүгүүлөр (билим, өкүлчүлүк, иш-аракет алгоритмдери, баалуулуктар жана мамилелер тутумдары) экендигин белгилеп, автор бул компетенциялардын чөйрөсүн билдирет, алардын компетенттүүлүк катары андан аркы көрүнүштөрү [4, 16-б.].

Ошентип, психологияда компетенттүүлүктүн төмөнкүдөй аныктамалары бар:

- маселени ийгиликтүү чечүү деңгээли;
- субъекттин социалдык-педагогикалык тажрыйбасынын калыптануу деңгээли;
- белгилүү бир деңгээлде кызматтык талаптарды ишке ашырууга мүмкүндүк берүүчү кесиптик касиеттердин же жөндөмдөрдүн жыйындысы;
- адамдын өзүнүн жөндөмдүүлүгүнүн жана статусунун алкагында коомдо ийгиликтүү иштөөгө мүмкүндүк берүүчү ишмердүүлүктүн социалдык жана индивидуалдык формаларына даярдыктын деңгээли;
- негизги жана атайын кесиптик билимдин деңгээли, кесиптик маселелерди чечүүдө тажрыйбаны, иш тажрыйбасын топтоо жөндөмдүүлүгү;
- кесиптик даярдоонун сапаты;
- кандайдыр бир кесиптик ишти жүзөгө ашырууга мүмкүндүк берүүчү адамдын комплекстүү интеграцияланган сапаты;
- иштин ийгиликтүү жана натыйжалуу аткарылышын камсыз кылуучу билимдердин, көндүмдөрдүн жана көндүмдөрдүн жыйындысы.

«Адамдын компетенттүүлүгү» түшүнүгүнүн жогору-

да келтирилген аныктамаларын талдоо анын негизги мүнөздөмөлөрү белгилүү бир чөйрөдөгү же кесиптеги билим жана тажрыйба экендигин көрсөтөт.

Демек, адамдын компетенттүүлүгү коомдук турмуштун белгилүү бир чөйрөсүндөгү кесип менен байланышкан, ал ишмердүүлүк кызмат кылат. Эреже катары, материалдык жана рухий чөйрөлөр коомдук турмуштун чөйрөлөрү катары айырмаланат. Педагогикалык иш окуучуларды маданият жана анын баалуулуктары менен тааныштыруу, ошону менен коомдун руханий чөйрөсүнө кызмат кылууга багытталган.

Адабияттар

1. Анисимова О.А. Психолого-педагогическая компетентность как фактор сохранения и укрепления профессионального здоровья учителя: Дисс... канд. психол. наук – М., 2002. – 160 с.
2. Бондаревская Е.В., Кульневич С.В. Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания: учеб. пособие / Е.В.Бондаревская, С.В.Кульневич. – Ростов н/Д: Творческий центр «Учитель», 1999. – 560 с.
3. Зиминая Н.А. Психологические условия оптимизации профессиональной компетентности психолога: Дисс... канд. психол. наук, 2003. – 170 с.
4. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия. – М.: 2004. – 39 с. 5
5. Митина Л.М. Психология профессионального развития учителя / Л. М. Митина. М.: Флинта, 1998. 201 с.
6. Новиков А.М. Интеграция базового профессионального образования // Педагогика. 1996 № 3. – С. 3-8.
7. Психология и педагогика: учебное пособие / Под ред. В.И. Жукова, Л.Г. Лаптева, В.А. Сластикина. – М.: Изд-во Ин-та психотерапии, 2004. – 585 с.
8. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Дж. Равен // Пер. с англ. – М.: «Когито-Центр», 2002. – 396 с.
9. Равен Дж. Педагогическое тестирование: проблемы, заблуждения, перспективы // Школьные технологии. – 1999 № 1-2. – С. 178-206.
10. Разуваева Т.Н. Социально-психологическая структура педагогического коллектива как субъекта инновационной деятельности: Автореф.... д-ра психол. наук – Сургут, 2009. – 37 с
11. Российская педагогическая энциклопедия. В 2 т. / Гл. ред. В.В. Давыдов. – Т. 1 – М.: Большая Российская энциклопедия, 1993. – 678 с.
12. Чошанов М.П. Дидактическое конструирование гибкой технологии обучения // Педагогика – 1997 № 2. – С. 21-27.
13. Эльконин Б.Д. Понятие компетентности с позиций развивающего обучения / Б.Д. Эльконин // Современные подходы к компетентностно-ориентированному образованию. – Красноярск, 2002. – 67 с.